
Югозападен университет „Неофит Рилски“

СТАНОВИЩЕ

от доц. д.н. Андреана Борисова Ефтимова,
член на научното жури в конкурса за заемане на академичната длъжност
„доцент“,
обявен от Югозападния университет „Неофит Рилски“
в ДВ, бр. 61/ 05.08.2016 г.
по професионално направление 2.1. Филология - български език (фонетика
и фонология)

Относно: научната, научно-приложната и професионално-академичната дейност и продукция, представена от участника в конкурса

I. Обща оценка на кандидата

Единствен кандидат в конкурса е гл. ас. д-р Гергана Падарева-Илиева, преподавател в Катедрата по български език на Филологическия факултет към ЮЗУ „Неофит Рилски“. Професионалното развитие на кандидатката започва от Радио ФМ Плюс – Благоевград, което предопределя трайния ѝ интерес към езика и стила на медиите и в частност на радиоречта. Преподавателската ѝ дейност се развива постъпателно, след като защитава дисертацията си в направление „Обща и експериментална фонетика“ през 2006 г.

Д-р Г. Падарева-Илиева е представила справка на забелязаните цитирания на нейната научна продукция в страната и в чужбина. Впечатление прави, че сред цитиранията от чужди автори като Dehqan, Yadegari, Blomgren, Scherer; Божанина; Abul, Soroka има цитат в списание, реферирано в SCOPUS. В България авторите, които цитират изследванията

на д-р Падарева-Илиева са не само специалисти във филологията, но и в логопедията и педагогиката.

Д-р Г. Падарева-Илиева е добре позната сред академичната общност, защото е изключително активен участник в национални и международни форуми у нас и в чужбина (25 доклада). Тя е член на редакционните колегии на три чуждестранни реферирани списания и на две издания в страната. Член е на три научни асоциации.

Д-р Г. Падарева-Илиева се утвърди през годините като авторитет в своята област и е добре позната в общността ни като всеотдаен преподавател (нейни студенти печелят първи награди в студентски конференции) и етичен колега.

II. Оценка на научните и практически резултати и приноси на представената за участие в конкурса творческа продукция

Монографията „Интонацията и принципът за езиковата икономия“ (УИ „Неофит Рилски“, 2013) действително задава една по-различна перспектива в интонационните изследвания – акцентира върху прагматичните и семантичните функции на интонацията. Затова и в теоретичния преглед на изследването особено силно впечатление ми правят главите за дискретния или недискретния характер на интонацията, както и за паралингвистичното или лингвистичното значение на интонацията, в които се дискутират въпросите за интонационните единици като елементи на фонетичното, морфологичното, синтактичното, дискурсното равнище, за интонацията като код, чрез който се пренасят лингвистични, но и нелингвистични значения. Сериозният преглед на схващанията на редица изследователи води д-р Г. Падарева-Илиева до заключенията, че интонационните контури „имат множество функции в процеса на комуникацията, наред със способността последни да оказват влияние върху значението“ (с. 86) и че лингвистичните им значения „често се преплитат с т.нар. екстра-, пара- или дори нелингвистични значения,

които обаче се реализират по същия начин, т.е. с едни и същи акустични параметри, и още по-важното, които имат принос в процеса на комуникацията“ (с. 90). В тази връзка бих отбелязала като особено приноси усилията на авторката да разграничи радиоречта от обичайната устна реч, като чрез интонационните компоненти обособи речевите репертоари и колективните стилове на типовете комуникатори (с. 92-93). Тези аспекти от работата на д-р Г. Падарева-Илиева са изключително полезни за работата ми на преподавател по медиалингвистика и медиастилистика.

Тезата си, че „ролята на интонацията може да бъде много по-голяма, не просто съпътстваща или компенсираща“ (с. 115), авторката обосновава с променените комуникативни навици вследствие на развитието на технологиите и обогатяването на формите за общуване, като водещ мотив при промените, които коментира, е принципът за езикова икономия. Именно тук д-р Г. Падарева-Илиева вижда една неоткроена досега роля на интонацията – не само да компенсира изпуснатите единици от другите езикови равнища, но и да подпомага, да ориентира разбирането, да ограничава слушателската интерпретация, като елиминира големия брой възможни интерпретации и насочи към конкретна интерпретация, или другояче казано, „на практика това, което интонацията кодира, е комплект от инструкции за интерпретация на морфо-синтактичното съдържание на изказването“ (с. 117-118) и по този начин тя „намалява необходимите иначе по-големи усилия на слушащия“ (с. 119). Тази теза изследователката убедително аргументира, позовавайки се на модела на Хаус, на изследванията на Спърбър и Уилсън, Блекмур, Уилсън и Уортън в рамките на теорията на релевантността.

Експерименталната част на монографията представлява прецизна теоретична и практическа обосновка на два експеримента, в които изследователката се интересува не толкова от лингвистичната, колкото от

афективната интерпретация на два интонационни (тонални) модела на въпросителното изречение без въпросителна дума. Целите на експериментите са ясно формулирани (с. 141-142), като изключително важна сред тях ми се струва необходимостта от доказването, че чрез промяна на интонационния контур може да се изрази друго значение без допълнителен лексикален материал. Интонационният контур LH 1 във вариант с тонален връх върху последната ударена сричка в две групи изречения според синтактичните им структури (*подлог – предикат – обект* и *подлог – предикат – предложна фраза*), означава отричане или съмнение *в действието*, а интонационният контур LH 2 във вариант с тонален връх върху последната сричка отново в двете групи изречения означава отричане или съмнение *в обекта*, а не в самото действие, т.е. и при двата модела има съмнение или отричане, но на различни части от пропозицията.

Експериментите доказват по категоричен начин хипотезите, „че двата тонални контура представляват различни дистинктивни единици“ (с. 145) и че различното лексикалното съдържание не променя значението, изразено чрез интонационния контур (с. 156). Нещо повече: дори и най-малката промяна „на един от сегментите на мелодичния контур води до промяна в отсянката на значението на изказването, изразена чрез него“ (с. 164). Освен функцията си за разбирането на смисъла на изказването, прозодията „навигира“ слушащия сред възможните интерпретации и „съкращава“ усилията му за достигне до смисъла.

Бих открила заключенията на авторката като приноси в интонологията, а монографията впечатлява с ясната и обмислена структура, изследователска прецизност и богатството на теоретичния преглед.

Втората монография, с която д-р Г. Падарева-Илиева участва в конкурса, е изследване в съавторство на езика и образа на медиите в Югозападна България, публикувано през 2013 г. Тъй като съм рецензирала

монографията (<http://www.newmedia21.eu/kritika/regionalnite-medii-medijnoto-stargalo/>), ще повторя само най-важните заключения. Изследването показва, че в своя език и стил местната преса е в синхрон с тенденции и процеси, които протичат в националната преса. Ето защо може да се говори напълно основателно за единен медиен език и стил, който обслужва сферата на масовата комуникация и характеризира определен исторически период от общественото и медийното развитие. Противоположните тенденции към интелектуализация и демократизация на журналистическия език водят до стилова еkleктизъм и най-общо до „тържество на нискостилието“ (Тодорова, Падарева-Илиева), изразяващи се на лексикално равнище в честа употреба на прякори, чуждици, жаргонна и разговорна лексика, разговорни метафори и фразеологизми, стилово контрастиращи конструкции и на морфосинтактично равнище в употребата на различни словообразователни механизми – композити (*топкрадеца*), атрибутиви (*секси календар*), универбати (*офшорки*), абривиатури; на различни видове синтактична компресия (*Войвода №1*), юктапозиционно свързване на различни изречения (*„Изплатиха 45 млн. лв. субсидии на животновъдите, 11 500 000 лв. вземат тютюнопроизводителите по схемата за национални доплащания“*), цитиране в заглавията, неопределенолични и обобщенолични изречения (*„Наеха артмагазина до община Самоков за 75 лева на месец“*), предикативи, изразени с фразеологизирани изрази (*„Община Сандански играе твърдо с АПИ и „Актор“ по казуса с Ново Делчево“*). Въпреки тези особености, Биляна Тодорова и Гергана Падарева-Илиева твърдят, че „в последните години местните медии (в лицето на избраните шест) произвеждат от езикова гледна точка сравнително качествен продукт, в който личи старание да се спазват нормите“.

Д-р Г. Падарева-Илиева се представя в конкурса и с два учебника. Единият е със заглавие „Акустичната фонетика при изследване на

комуникативни нарушения“ (УИ „Неофит Рилски“, 2015). Неговата цел е да покаже възможностите на експерименталната фонетика за изследване на комуникативни нарушения (предимно заекване и гласови нарушения). Изложението е ценно не само с разясняването на основни термини в областта на акустичната фонетика, но и със запознаването на читателя със съществуващите програми за акустически речев анализ. Приложенията представляват ценен справочник за означенията в международната фонетична азбука, за вокалната и консонантната система на съвременния български книжовен език. Категорично смятам, че книгата е незаменимо учебно пособие по акустична фонетика за студенти от филологическите, педагогическите специалности и особено за подготвящите се логопеди. В нея е изложена базова информация, която ще подпомогне специалисти в различни области да диагностицират комуникативните нарушения, да избират терапевтични подходи, да контролират ефективността на терапията и др.

Във втория учебник по български език за чужденци – начален курс (в съавторство) лингвистичната и социокултурната информация са изключително добре структурирани. Като автор на редица учебници и помагала по български език като чужд и като дългогодишен преподавател по български език като чужд оценявам умението на авторките да поднесат граматическата и лексикалната информация леко, интересно и неусложнено, което е основното предимство на учебника сред помагалата в тази област.

Д-р Г. Падарева-Илиева се представя в конкурса и с шест статии в чужбина, една от които е в реномираното реферирано списание “International Journal of Linguistics and Communication”, и с двадесет и една статии у нас, от които осем са в реферирани издания. В статиите проблематиката на изследователката се обогатява с интересните

проучвания върху изговора на алвеоденталната съгласна *л* и на влиянието му върху правописа, върху правоговорната норма в медиите и др.

III. Критични бележки и препоръки

Нямам съществени бележки и препоръки. Бих подсказала, че изказванията на И. Ликоманова и М. Виденов в монографията за интонацията (с. 114-115) могат да се включат и в дискусията за принадлежността на интонацията към паралингвистичните средства, като подчертая, че в българската лингвистична наука често интонацията е разглеждана именно като паралингвистично средство в общуването (позовавам се освен на прегледа на д-р Г. Падарева-Илиева и върху мои обзори по паралингвистика), което по мое мнение стимулира наблюденията върху възможностите и специализирането на интонацията да предава не само лингвистична, но и пара- и екстралингвистична информация.

IV. Заключение

В заключение убедено давам най-висока оценка за научната и учебно-преподавателската й дейност на д-р Гергана Падарева-Илиева. Предлагам д-р Гергана Падарева-Илиева - единствен кандидат в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология - български език (фонетика и фонология), обявен в ДВ, бр. 61/05.08.2016 г. -, да бъде избрана за „доцент“. Ще гласувам положително за избирането й на тази академична длъжност.

21.10.2016 г.

Подпис:

доц. д.н. Андреана Ефтимова